

ŠTETNO DJELOVANJE RAZNIH ČINITELJA NA TEKSTILNE ARTEFAKTE

Dr. Sc. *Gojka PAJAGIČ BREGAR*

Narodni Muzej Slovenije, Ljubljana

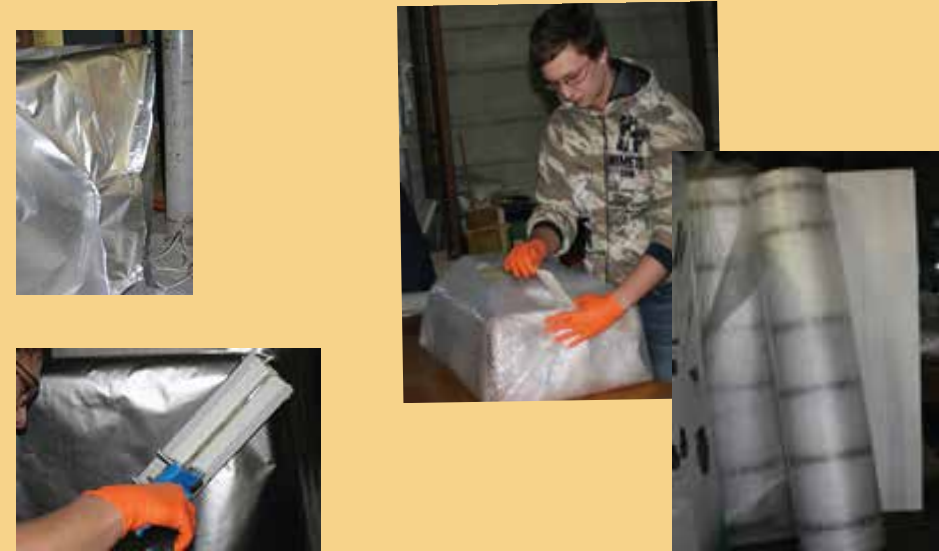
UVOD

„Muzeji formiraju naš odnos prema predmetima i umjetničkim kreacijama”, zapisao je francuski pisac Andre Malraux. Oblikuju ga tako snažno da je teško zamisliti da muzeji ne postoje. Muzej neki predmet ili neku kreaciju „eliminira” iz svijeta svakodnevice. Omogućuje nam da pojedinačne predmete i njihovu vrijednost usporedimo s drugim sličnim predmetima i kreacijama. Najviše tekstilnih artefakata čuva se upravo u muzejima.

Kulturna baština koju čine tekstilni artefakti najzahtjevnija je za očuvanje, konzerviranje i restauriranje, kao i za prezentaciju, zato što je to materijal organskog porijekla, a to znači kratkog vijeka, sklon brzom propadanju. Zbog osjetljivosti na mnoge čimbenike destruktivnog djelovanja, tekstil treba tretirati s puno pažnje.

Preventivna konzervatorska zaštita počinje već u depoima, spremištima za tekstil, pa je vrlo važno kako se predmeti fumigiraju (u ovom slučaju je to Argon, a u obzir dolazi i dušik), slažu te u koji se papir tekstil umotava.

Prikaz fumigiranja zbirke tekstila u Narodnom muzeju Slovenije

Poznato je da se već dulje vrijeme preporučuje beskiselinški papir, a u najnovije vrijeme neki muzeji počeli su s upotrebom raznih proizvoda od poliestera (Teyvek, Vrtek i slično).

Tekstilne artefakte potrebno je u depojima pravilno obkubiti: vješalice obučene u kaliko, “kape” iz Tayveka ecc.

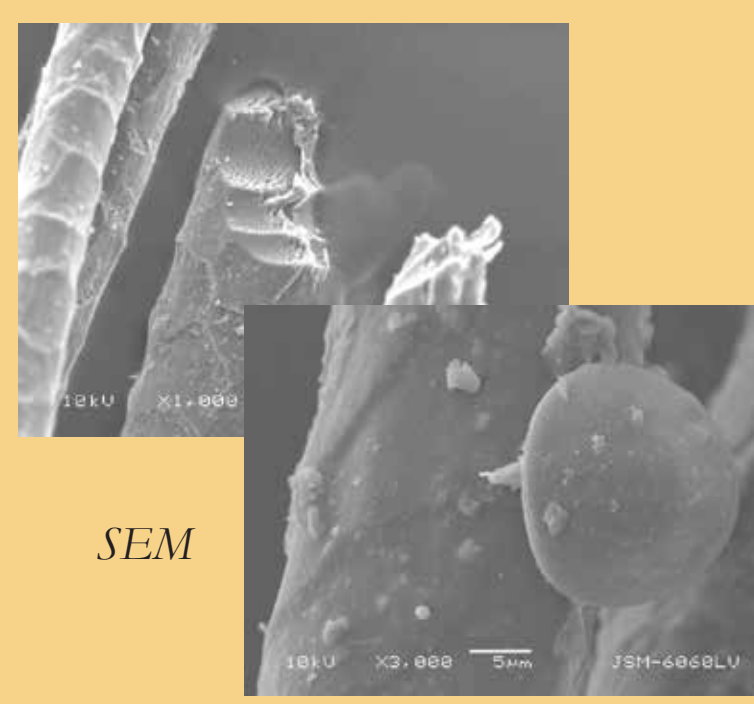
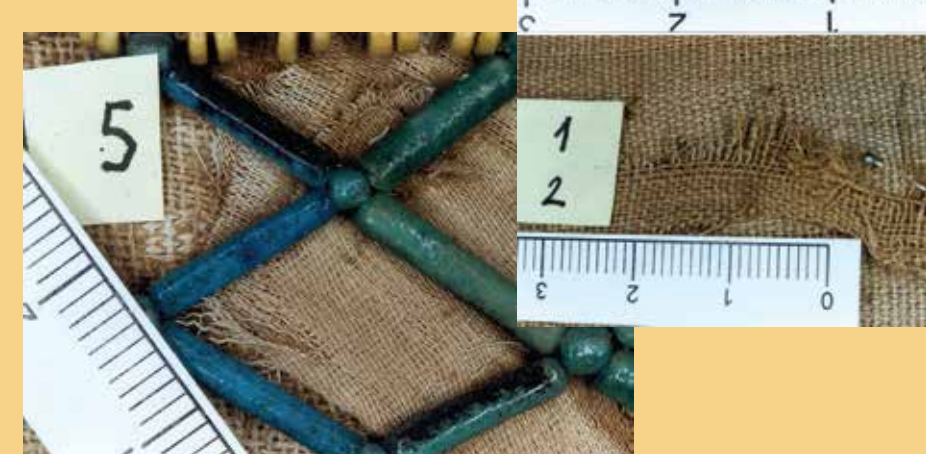
Prikaz Depoja u Narodnom muzeju Slovenije

Prikaz ladice sa tekstilom u Slovenskom etnografskom muzeju

Istraživanja tekstila počinju uzimanjem uzoraka, proučavanjem materijala /OM /, morfoloških posebnosti / SEM/, tekstilno-tehnološkom analizom /proučavanjem načina tkanja, određivanjem broja niti osnove i potke na 1cm². Sa EDS XRF I PIXE metodama analiziramo metalne elemente i njihov sustav. Za određivanje boje poslužujemo se mjerenjem spektra boja Colorimetrom, te analitičkim metodama FTIR i HPLC. C14 metoda služi za datiranje, prije svega starijih tkanina.

Posebno je važno sačuvati tekstil od svjetlosti jer svjetlost destruktivno djeluje na blijedenje boja i raspad vlakana. Svjetlost, naime, i prirodna i umjetna, a prije svega izravna koja ima nevidljive kratkovalne dijelove UV spektra i infracrvenih zraka, uzrokuje trajne kemijske i fizikalne promjene koje pridonose pogoršanju stanja, pospješuju destrukciju i razgradnju vlakana, ubrzavaju starenje i blijedenje boje.

Nepravilno namješteni i zapisani inventarni brojevi mogu direktno ili indirektno štetiti tekstilnom artefaktu.

Pašina, ali i druge nečistoće koje se skupljaju na površini tekstila, u procesu skupljanja i rastezanja vlakana prodiru dublje u tekstil i oštrim rubovima molekula trgaju i paraju filamente i uzrokuju nepopravljivu štetu.

Oštećenja mogu nastupiti i prilikom odvajanja arheoloških predmeta od drugih (prilikom procesa t.z. mikro iskopavanja). Neadekvatni uvjeti u spremištima mogu prouzročiti mnoge deformacije, kao što su nadizanje i skupljanje vlakana, ubrzano starenje, gubitak pigmenta, a napokon i raspad kemijskog sastava vlakana.

Posljedice djelovanja raznih insekata, npr. srebrne ribice (lat. *Lepisma saccharina*) iz vrste *Thysonura*; kućnog moljca (lat. *Thineola bisselliella*), krznarskog moljca (lat. *Thineola pelionela*) i tepiharskog moljca (lat. *Trichophaga tapetzella*), zatim više vrsta tepiharske bube (lat. *Anthrenus vorax*; *Anthrenus verbasci*; *Anthrenus scrophularie* in *Altagenus piceus*), mogu biti pogubne za tekstil. Uz neadekvatnu temperaturu, prevelika vlaga može uzrokovati razvoj opasnih mikroorganizama i plijesni.

Primjer dobre prakse

Čipka iz grobnice Valvazor, Arbir RS

Barjanska pređa restavirana u Narodnom muzeju Slovenije

Restavratorska radionica za tekstil u Ptuj

Čipele nakon restaviranja, Etnografski muzej Slovenije-SEM

Restaviranje lepeže u Narodnom muzeju Slovenije

ZAKLJUČAK

Za čuvanje i smještaj tekstilnih zbirki preporučuju se suhi prostori, koji odgovaraju standardima:

SO₂ pod 10 mg/m³; NO_x pod 10 mg/m³; O₃ 0-2 mg/m³.

Maksimalna količina svjetlosti 0,05 M lux /godina; svjetlost vidna 50 lux; svjetlost UV 20nW/m² ili 75 μW/lumen.

Vlaga 55% ± 5% ; temperatura 18-24 °C; prašina ; čistost zraka 99,9%.

LITERATURA

1. TÍMÁR – BALÁZSY, Ágnes, i EASTOP, Dinah. Chemical principles of textile conservation. London : Butterworth Heinemann, 1998.

2. FLURY- LEMBERG, Mechthild. Textil-konservierung im Dinste der Forschung. Abegg - Stiftung Bern, 1988.

3. RADOSAVIJEVIĆ, Vera i PETROVIĆ Radmila. Konservacija i restavracija arhivske bibliotečne građe i muzejskih predmeta od tekstila i kože. Beograd 2000.

4. MOTNIKAR, Ana. Varovanje tekstilnih izdelkov pri razstavljanju. Etnolog 6/LVII/, Ljubljana 1996. erg, 2002, str. 31.